

Göteborgs Stad

Konsument och medborgarservice

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2014-03-05
Diarienummer 0013/14

Budget- och skuldrådgivning

Agneta Stevander, Carina Elmerstig Stenström
Telefon 031- 368 08 35
E-post: agneta.stevander@kom.goteborg.se

Yttrande till Justitiedepartementet över remiss gällande betänkandet ”Överskuldsättning i kreditsamhället” (SOU 2013:78)

Förslag till beslut

Nämnden för Konsument- och medborgarservice översänder föreliggande tjänsteutlåtande som sitt yttrande till Justitiedepartementet.

Sammanfattning

I april 2012 beslutade regeringen att en särskild utredare skulle föreslå en åtgärdsinriktad strategi för att motverka överskuldsättning. Uppdraget omfattade också att analysera de problem som olika grader av skuldsättning medför för den enskilde, dennes närstående och samhället i stort. Även vanliga orsaker till allvarlig skuldsättning skulle kartläggas och särskilt behandla situationen för barn och unga i överskuldssatta familjer.

Utredningen har tagit fram statistik inom området, tagit del av litteratur samt inhämtat information från olika sektorer i samhället. Med stöd av det insamlade materialet har utredningen kommit fram till fyra områden som särskilt angelägna att utveckla; större balans mellan kreditgivare- och kredittagare, kunskap och stöd, situationen för långvarigt skuldssatta och att särskilt uppmärksamma barn och ungdomars situation. Förvaltningen för konsument- och medborgarservice menar att flertalet av utredningens förslag och deras analyser på ett tydligt sätt visar på baksidan av det moderna kreditsamhället där de utsatta grupperna löper störst risk att hamna utanför. Förslagen om slutlig preskription, höjt förbehållsbelopp vid löneutmätning och skärpt lagstiftning avseende kreditprövning har behandlats i tidigare utredningar men har inte resulterat i några större lagändringar. Förvaltningens förhoppning är att denna utredning ska bana väg för en mer offensiv lagstiftning inom området till skydd för de som är i behov av det. På samma gång är det viktigt att en fortsatt god betalningsmoral främjas och att kunskapsförmedlingen avseende möjligheter och risker när det gäller privatekonomiska frågor når ut till allmänheten på ett lättillgängligt sätt. Utredningen har här kommit fram med flera förslag som är genomförbara, exempelvis finansiella folkbildningsuppdrag, en ekonomisk upplysningstjänst och utökad samverkan mellan myndigheter i förebyggande syfte. När det gäller förslaget om försöksverksamhet med saneringslån ställer sig förvaltningen dock frågande till om de i praktiken ska handläggas inom ramen för budget- och skuldrådgivningen.

Konsument- och medborgarservice

Rigmor von Zweigbergk

Ulrika Hellquist

Förvaltningsdirektör

Verksamhetschef

Ärendet

Justitiedepartementet har berett Göteborgs kommun möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet "Överskuldsättning i kreditsamhället?" (SOU 2013:78). Förvaltningen för konsument- och medborgarservice lämnar följande synpunkter på de förslag och analyser som utredningen kommit fram till.

Förvaltningens synpunkter

Större balans mellan kreditgivare och kredittagare

Vikten av god betalningsmoral och seriös kreditgivning

I syfte att upprätthålla en god betalningsmoral, utjämna balansen mellan kreditgivare och kredittagare samt förebygga överskuldsättning föreslår utredningen en rad åtgärder. De gäller bland annat eventuell skärpning av lagstiftningen på kreditmarknadsområdet, förändring i lagarna om ocker och sanktionsavgifter vid bristande kreditprövningar. Förvaltningen menar att samtliga dessa förslag skulle kunna tjäna som viktiga förebyggande och strategiska insatser i arbetet mot ohållbar skuldsättning och med inriktning på att stärka konsumenternas ställning på kreditmarknaden. Det är alltid viktigt med en omfattande och seriös kreditprövning som ska gälla oavsett vem som bedriver utlåningen. Om den kreditprövning som gjorts sedan inte visar sig uppfylla lagstiftningens krav är det viktigt att det finns kännbara och mer kraftfulla sanktionsmöjligheter än det finns i dagsläget. När det gäller frågan om vad som i praktiken räknas som ocker menar förvaltningen att den lagstiftningen behöver skärpas så att den kan bli tillämpningsbar även i praktiken. Utredningen förordar en ändring så att det ska gå att möjliggöra jämkning av orimliga räntevillkor. Förvaltningen anser att det behövs lagstiftning om en tydlig gräns för vilka villkor som är att anse som ocker.

Förslag för att minska statlig skuldsättning

Utredningen överväger även praktiska lösningar för att kunna genomföra förslag om månadsinkomststoppigheter vid exempelvis utbetalning av bostadsbidrag. Detta skulle kunna förhindra skuldsättning till staten, vilket är positivt för såväl den enskilde som samhället i stort. En alternativ lösning på detta skulle kunna vara att ompröva rätten till bostadsbidrag om inte varje månad så förslagsvis varje kvartal eller en gång varje halvår.

Kunskap och stöd

Utbildningsinsatser

Förvaltningen ställer sig positiv till flertalet av de insatser utredningen föreslår för att vidga kunskapen hos och stödet till dem som är eller riskerar att bli överskuldssatta. Inte minst mot bakgrund i att nutidens samhällsmedborgare behöver ha mycket kunskap för att hänga med i samhällsutvecklingen, inte minst på det privatekonomiska området. Det är med ledning av det alldeles utmärkt att fortsätta med och utveckla den finansiella folkbildning som redan pågår i samverkan mellan Finansinspektionen, Kronofogdemyndigheten, Konsumentverket och olika andra aktörer. Som exempel kan nämnas utbildningsinsatser i privatekonomi riktade till olika målgrupper, inte minst till unga som står på starten till sitt vuxenliv men också till blivande pensionärer.

En kraftfull och likvärdig budget- och skuldrådgivning

Utredningen pekar på vikten av att budget- och skuldrådgivningen blir mera kraftfull och likvärdig över hela landet. Det håller förvaltningen med om men ställer sig frågande till om det ska ske genom att staten får ett ökat ansvar i frågan och att skatteväxling ska genomföras. Förslagen från utredningen utmynnar i att kommunerna ska fortsätta driva verksamheten men att Konsumentverket ska överta basfinansieringen, ansvaret för kvalitetsutvecklingen och grunddimensioneringen över landet. Detta bör enligt utredningen finansieras genom en skatteväxling där de generella statsbidragen växlas ner så att de kommuner som satsar mindre skattekraft än genomsnittet får ökade kostnader men också ökade resurser. Förvaltningens inställning i frågan när det gäller ansvaret för verksamheten är att det bör fortsätta ligga hos kommunerna men att Konsumentverkets stödjande arbete ska stärkas och utmynna i en sammanhållen kvalitetsutveckling. Detta i avsikt att det ska bli så likvärdig budget- och skuldrådgivning som möjligt över landet. Frågan om skatteväxling är av mer komplicerad art enligt förvaltningen och kan vara svår att få till på ett rättvist sätt.

Utvecklad statistik och mer forskning

Statistiken och forskningen inom området har inte utvecklats i samma takt som den ökade skuldsättningen vilket utredningen slagit fast. Det är därför ett förslag i rätt riktning att utredningen förespråkar att Statistiska Centralbyrån bör få ansvar att inom ramen för den officiella statistiken ta fram statistik om hushållens skuldsättning i allmänhet och den som finns registrerad hos Kronofogdemyndigheten. Det skulle i förlängningen gynna och motivera till mer forskning om överskuldsättning då den är i behov av relevanta och mångsidiga statistiska uppgifter för att kunna växa och utvecklas.

Saneringslån

Ett av förslagen utredningen lägger fram rör saneringslån som är tänkta för skuldsatta som inte kvalificerar sig för skuldsanering och som skulle vara hjälpta av att lägga om många krediter till ett samlat lån. Förvaltningen kan se fördelar med att det ges nya verktyg i kampen mot överskuldsättningens problem men ställer sig tveksam till att lånen ska hanteras inom den befintliga budget- och skuldrådgivningen. Visserligen rör förslaget en försöksverksamhet men förvaltningen menar ändå att det är viktigt att särskilja budget- och skuldrådgivning från något som kan liknas vid låneverksamhet. Förslaget går också ut på att staten ska stå för lånegarantin men att kommunerna vid en överanvändning med förluster ska bära sin del av det ekonomiska ansvaret. Förvaltningen ställer sig tveksam till om allmänna medel ska användas för att ansvara för till exempel ibland felaktiga kreditbedömningar som olika långivare har gjort. Om det i stället, liksom i Finland, bildas en stiftelse för ändamålet välkomnar förvaltningen det som en tänkbar lösning, men huvudsakligen i fall av mindre omfattande skuldsättning. Ett annat argument i resonemanget är att ett av problemen vid överskuldsättning många gånger är att den skuldsatte ökar sina lån för att på så sätt göra rätt för sig. Rent pedagogiskt kan det då vara mer verkningsfullt att i stället för att fortsätta låna göra upp avbetalningsplaner med bättre villkor. Om dessutom förslaget om slutlig preskription skulle bli verklighet kan fordringsägarnas intresse för sådana avtal kanske kunna komma att öka.

Situationen för långvarigt skuldsatta

Slutlig preskription

Förslaget om slutlig preskription har funnits med i tidigare utredningar inom området och välkomnas av förvaltningen. Det finns ett antal så kallade evighetsgäldenärer i

Kronofogdemyndighetens register, det vill säga personer som under avsevärd tid haft ärenden hos nämnda myndighet och av olika anledningar inte haft kraft att själva eller med stöd av budget-skuldrådgivare orkat gå igenom en skuldsanering. För dem skulle en slutlig preskription kunna innebära att de slipper det "livstidsstraff" som de många gånger upplever sin skuldbörda som. Naturligtvis är ett förenklat skuldsaneringsförfarande, som det också finns förslag om i en annan utredning, ett annat verktyg som kan medföra att ett ökat antal överskuldsatta väljer att söka skuldsanering istället för att stanna kvar i passivitet. Förvaltningen menar att det är viktigt med olika slags möjligheter till lösningar så att fler personer kan få och ta emot den hjälp som fungerar för dem.

Kallelse på okända borgenärer

Utöver förslaget om slutlig preskription förordar utredningen andra åtgärder, till exempel att Kronofogdemyndigheten skulle kunna kalla okända borgenärer. Detta skulle kunna underlätta för den skuldsatte att få en säker överblick över sina skulder och kunna tjäna som en bra grund inför en frivillig avbetalningsplan eller ett ackord.

Barn och unga ska särskilt uppmärksammas

Förhöjt förbehållsbelopp- till gagn även för barnen

Utredningen slår fast att barn och unga växer upp i en alltmer konsumtionsinriktad värld med ökade möjligheter att tillfredsställa sina behov av konsumtion genom att låna. De kan inte bara drabbas om de överskuldsätter sig själva utan också om de har skuldsatta föräldrar. Utredningen har uppmärksammat att föräldrar med löneutmätning kan ha mindre till hushållets försörjning än föräldrar med försörjningsstöd och vill åtgärda det via högre förbehållsbelopp vid löneutmätning. Denna fråga har varit uppe till förslag i tidigare utredningar och förvaltningen har inget att invända mot det. Det är något som skulle kunna inverka positivt både avseende den enskildes motivation till egen försörjning som för kommunens kostnader för försörjningsstöd. Förslaget tar också tillvara barnperspektivet då deras tillvaro i mångt och mycket präglas av hur deras föräldrar har det, bland annat i ekonomiskt avseende.

Utbildning i privatekonomi för unga

Barn och unga utgör en mycket viktig målgrupp för det fortsatta förebyggande arbetet via kunskapsförmedling om privatekonomi och utredningen trycker på vikten av att det arbetet utvecklas och intensifieras. Förvaltningen, som redan nu arbetar mot unga som en prioriterad målgrupp, instämmer i slutsatserna.

Att svara för sin egen del av ett skadestånd

Ett annat förslag som tas upp är frågan om solidariskt skadeståndsansvar vid brott som unga begått tillsammans. Det är svårt att motivera en ung person att betala någon annans skulder solidariskt och utredningen föreslår att det solidariska skadeståndet ska avskaffas och att var och en betalar skadestånd var för sig. Det är ett utmärkt förslag som säkert kan rädda många unga från återfall i brott.